

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
Кафедра практичної психології та педагогіки**

**МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК В ЛОМЖІ
(Республіка Польща)**

**ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
Кафедра педагогіки та гуманітарних дисциплін**

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ЛУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ» Волинської обласної ради**

ОСОБИСТІСТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

**Матеріали
ХІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

м. Львів, 23 квітня 2025 р.

Львів – 2025

Рекомендовано до друку вченою радою факультету психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності 22 квітня 2025 року, протокол № 4.

Рецензенти:

Потапчук Євген Михайлович – доктор психологічних наук, професор;

Повстин Оксана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор.

Особистість в екстремальних умовах: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 квітня 2025 р., м. Львів).
Львів, 2025. 414 с.

Редакційна колегія:

доктор психологічних наук, доцент **Сірко Р. І.** (голова);

доктор педагогічних наук, професор **Аніщенко В. О.**;

доктор педагогічних наук, професор **Литвин А. В.**;

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник **Руденко Л. А.**;

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник **Вдович С. М.** (упорядник);

кандидат педагогічних наук **Марчук С. С.**;

кандидат педагогічних наук **Шарлович З. П.**

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції розглядаються психологічні особливості діяльності особистості в умовах воєнного стану, проблеми психологічного супроводу особистості, яка зазнала травматичного впливу, психолого-педагогічні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців до діяльності в екстремальних умовах, міждисциплінарні аспекти підготовки та діяльності особистості в екстремальних умовах.

Для науковців у галузі психології та педагогіки, психологів-практиків і педагогів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, аспірантів, ад'юнктів, докторантів.

Матеріали подано в авторській редакції.

© Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності, 2025

© Автори, 2025

Павло Завалко

Значення комунікативної компетентності в професійному розвитку фахівців психологічної реабілітації	244
--	-----

Наталія Іванишин

Психолого-педагогічні засади іншомовної підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту в Україні в умовах війни	247
---	-----

Юрій Кухта, Андрій Литвин

Особливості професійної підготовки фахівців із міжнародних відносин	249
---	-----

Yu Cao, Neonila Partyko

Creative Competence of Higher Education Students in the Context of Professional Training	254
--	-----

Руслан Бровченко

Психолого-педагогічні основи професійної підготовки майбутніх фахівців до діяльності в екстремальних умовах	257
---	-----

Оксана Ткачик, Роман Яремко

Важливість формування навичок командної взаємодії у майбутніх рятувальників як умова ефективної професійної діяльності	260
--	-----

Розділ 4

Міждисциплінарні аспекти підготовки та діяльності особистості в екстремальних умовах

Роман Гуревич

Інтердисциплінарні зв'язки у підготовці майбутніх фахівців ДСНС	263
---	-----

Алла Коломієць, Дмитро Коломієць, Олександр Кушнір

Використання штучного інтелекту вчителем та учнями в екстремальних умовах	267
---	-----

Лариса Руденко, Валерій Соловйов

Методичні аспекти формування педагогічної компетентності майбутніх фахівців	271
---	-----

Роксолана Сірко, Мирослав Коваль

Термінологічний аналіз понять «професійна придатність», «професійна надійність», «професійна готовність»	275
--	-----

2. Петренко Л., Кучерявий О., Лавріненко О. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього викладача закладу вищої педагогічної освіти до професійної діяльності в умовах цифровізації суспільства: монографія. Київ : Вид-во ТОВ «Юрка Любченка». 2024. 246 с.
3. Синишина В. Професійна підготовка майбутніх практичних психологів: проблеми методології і методики. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. 2019. Вип.15. С. 92–96.

Оксана Ткачик, Роман Яремко

ВАЖЛИВІСТЬ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК КОМАНДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У МАЙБУТНІХ РЯТУВАЛЬНИКІВ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Служба в структурі системи МВС, а зокрема в Державній службі України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) нерозривно пов'язана з командною діяльністю. Усі етапи реагування на надзвичайну подію – від моменту прийняття виклику до повної ліквідації її наслідків – здійснюються фахівцями цивільного захисту у тісній взаємодії і відповідно, ефективність безпосередньо залежить від рівня злагодженості та координації. Якість цієї взаємодії впливає не лише на життя постраждалих, але й на безпеку самих рятувальників. Ефективна комунікація між співробітниками екстрених служб у період реагування на надзвичайні ситуації та в перші години після їх виникнення є критично важливою, оскільки здатна суттєво знизити рівень летальності протягом перших 24 годин [3, с. 331].

Забезпечення високого рівня взаємодії між членами оперативного розрахунку є необхідною умовою як для розвитку індивідуальних професійних компетентностей, так і для досягнення командної злагодженості дій. Рятувальники діють у складі малих груп, об'єднаних спільною метою, що передбачає високий рівень міжособистісної взаємодії. Довіра між членами команди сприяє швидкому прийняттю рішень, знижує рівень ризику конфліктів, особливо в умовах стресу, що є характерним для їх професійної діяльності. Спільне проходження екстремальних ситуацій сприяє формуванню єдиної системи цінностей, яка, у свою чергу, підвищує рівень ефективності та згуртованості.

Особливе значення у підготовці кадрів має комунікативна складова [2, с. 105]. Наявність розвинених комунікативних навичок, таких як

уміння слухати, чітко формулювати думки, адаптувати стиль спілкування відповідно до ситуації та підтримувати емоційний контакт із колегами, є визначальною для професійного становлення рятувальника.

Особистісно-комунікативний компонент є невід'ємною складовою професійної готовності майбутніх фахівців служби цивільного захисту й охоплює систему індивідуально-психологічних характеристик, що безпосередньо впливають на ефективність виконання службових обов'язків.

У структурі цього компонента виділяють три напрямки [2, с. 104], які відображають ставлення рятувальника до:

- екстремальної ситуації – включає готовність до ризику, гнучкість мислення, професійну винахідливість, організаторські здібності та високий рівень адаптації;
- команди – охоплює комунікативність, гуманність, колективізм, взаємодопомогу, справедливість, доброзичливість і здатність до ефективної взаємодії у стресових умовах;
- самого себе – включає рішучість, впевненість, самоконтроль, самокритичність, внутрішню мотивацію та працездатність.

У контексті професійної педагогіки традиційно виокремлюють групову та індивідуальну форми організації навчального процесу. Обидві з них знаходять успішне застосування в системі підготовки фахівців пожежно-рятувальних підрозділів. Зокрема, групова форма навчання є домінуючою у закладах освіти ДСНС України [4, с. 61], оскільки забезпечує розвиток навичок командної взаємодії.

Згідно з позицією Н. Кіржі, комунікативна компетентність може формуватися індивідуально, за умови наявності особистої мотивації та відповідних зусиль з боку особистості. Водночас дослідниця підкреслює, що одним із завдань системи професійної освіти є цілеспрямоване формування комплексу компетентностей, необхідних для фахової реалізації в обраній галузі. Такий комплекс має забезпечити високий рівень конкурентоспроможності випускника на сучасному ринку праці, у тому числі за рахунок розвиненої комунікативної компетентності як ключової складової.

Формування високого рівня комунікативної компетентності у майбутніх фахівців цивільного захисту є важливим завданням професійної підготовки. З огляду на це, доцільним є інтегрування в освітній процес дисциплін, що сприяють розвитку комунікативної сфери особистості [1, с. 18], зокрема таких, як «Психологія спілкування», «Конфліктоло-

гія», «Психопедагогіка безпеки». Вивчення психологічних основ спілкування та конфліктної взаємодії забезпечує засвоєння знань про механізми комунікації в професійній діяльності, способи подолання бар'єрів, техніки ведення переговорів, алгоритми розв'язання конфліктів та протидії маніпулятивному впливу. Ці знання є базовими для налагодження ефективної взаємодії як всередині колективу, так і з постраждалим населенням.

Практична складова формування комунікативної компетентності реалізується через участь у тренінгових програмах, зокрема «Тренінгу комунікативності» та «Тренінгу сенситивності». Такі заняття дозволяють розвивати навички активного слухання, налагодження міжособистісних контактів, емоційної чутливості, конструктивного вирішення конфліктів, а також взаємодії в команді та розвитку довіри.

Таким чином, значення конструктивної взаємодії в команді є надзвичайно важливим, і тому розвиток комунікативної компетентності курсантів має бути інтегрований в освітній процес. Водночас усвідомлення цього самими курсантами є важливим, оскільки активне залучення до формування власної комунікативної компетентності сприяє підвищенню їхньої професійної ефективності та готовності до діяльності в екстремальних умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вдович С. Формування та розвиток професійно важливих якостей фахівців цивільного захисту в закладах вищої освіти. Проблеми освіти. 2024. № 2 (101). С. 6–23. URL: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-101.2024.01>
2. Коваль І. С. Формування професійної готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Львів, 2017. 235 с.
3. Ненько Ю., Шевченко О., Кришталь Т. Особливості підготовки фахівців екстрених служб до професійної комунікації під час надзвичайної ситуації. Перспективи та інновації науки. 2023. № 10 (28). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10\(28\)-328-340](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10(28)-328-340)
4. Сербин В. А., Покалюк В. М. Підвищення дієвості професійної підготовки майбутніх фахівців пожежно-рятувальних підрозділів. Вісник Науково-методичного центру навчальних закладів сфери цивільного захисту. 2017. Т. 5. № 26. С. 59–63.

